

แนวทางแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อมด้วยพุทธจริยศาสตร์ : การศึกษาเชิงวิเคราะห์ The Guide to Solve the Problems of Environment: An Analytical Study

พระครูโกศลศาสนบัณฑิต (กฤษณะ ตรุโณ (บุชากุล)

Phrakrukosolsassanapundit (Grissana Taruno (Buchagul

บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Graduate School, Mahachulalongkomrajavidyalay University

¹Corresponding author, e-mail: Krisna_t@mcu.ac.th

Received March 14, 2025; Revised April 7, 2025; Accepted: April 15, 2025

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. เพื่อศึกษาปัญหาเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมและแนวทางแก้ปัญหา 2. เพื่อศึกษาพุทธจริยศาสตร์และทัศนะทางปรัชญาที่นำเสนอเพื่อเสริมแนวทางแก้ปัญหาเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม และ 3. เพื่อศึกษาวิเคราะห์แนวทางแก้ปัญหาเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมด้วยพุทธจริยศาสตร์และทัศนะทางปรัชญา เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลจากพระไตรปิฎก ตำรา เอกสารงานวิชาการ แล้วนำมาอธิบายวิเคราะห์และพรรณนา ผลการวิจัยพบว่า 1. ปัญหาเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมจำนวน 20 ปัญหาคือ 1. ปัญหาจากการเพิ่มประชากรโลก 2. ปัญหาจากสภาวะอากาศ 3. ปัญหาจากน้ำท่วม หรืออุทกภัย 4. ปัญหาจากแผ่นดินไหว 5. ปัญหาจากไฟป่า เป็นต้น 2. พุทธจริยศาสตร์และทัศนะทางปรัชญาที่นำเสนอเพื่อเสริมแนวทางแก้ปัญหาเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม หลักพุทธจริยศาสตร์ที่นำมากล่าวในที่นี้ได้แก่หลักศีล 5 หลักกุศลกรรมบถ 10 หลักมรรคมืองค์ 8 และหลักอริยสัจจ 4 ซึ่งมีสาระดังนี้ หลักศีล 5 คือข้อปฏิบัติที่ดี 5 ประการ ได้แก่ (1) เว้นจากปาณาติบาต หมายถึงไม่ทำลายชีวิตมนุษย์ สัตว์ เป็นต้น และ 3. วิเคราะห์แนวทางแก้ปัญหาเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมด้วยพุทธจริยศาสตร์และทัศนะทางปรัชญา ถ้ามองว่าจะนำหลักพุทธจริยศาสตร์และทัศนะทางปรัชญามาช่วยเสริมแนวทางแก้ปัญหาเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมได้อย่างไร ผู้วิจัยได้คำตอบว่าสิ่งแวดล้อมหมายถึงสิ่งต่าง ๆ ที่อยู่รอบตัวมนุษย์เรา ทุกอย่างรอบตัวมนุษย์เป็นสิ่งแวดล้อมทั้งนั้น ทั้งแผ่นดิน ต้นไม้ ป่าไม้ แม่น้ำ ภูเขา อากาศ สัตว์ต่าง ๆ รวมแมลงด้วย และรวมทั้งมนุษย์คนอื่น ๆ นอกจากตัวเรา การนำหลักศีล 5 และทัศนะทางปรัชญา มาเสริมแนวทางแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อมก็จะทำให้แนวทางแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อมมีความเข้มแข็งได้ผลดีมากยิ่งขึ้น ศีล 5 ข้อที่ 1 ที่ให้เราเว้นจากการฆ่าสัตว์ รวมทั้งเว้นจากฆ่ามนุษย์ด้วย ก็จะทำให้การตายของสัตว์และมนุษย์ลดลงอย่างมาก กล่าวโดยย่อคือการนำหลักการทั้ง 3 มาปฏิบัติเสริมแรงกันอย่างจริงจัง

คำสำคัญ: ปัญหาสิ่งแวดล้อม; พุทธจริยศาสตร์; แนวคิดทางปรัชญา

Abstract

This work of Research has three objectives of the research; that is, 1. to study of the problems and the guideline to solve the problems of the environment, 2. to

study on Buddhist Ethics and the main concept of some group of philosophers and

3. To analyze on the guideline to solve the problems of environment by the Buddhist Ethics and the main concept of some group of philosophers. This is the qualitative research. the result is shown that: 1. The problems of environment and the guideline to solve, I had found sum 20 issues. They say about the problem of over – population, the problem of global climatic changes, the problem of flood, eight quake, burning of fire, etc. There are different problems also different the ways to solve. For example, the problem of global climate changes, the guideline to solve is to be use the natural gas for the engine of car, bus and all lorry, also in the factory must be use the natural gas, etc. 2. The Buddhist Ethics and the main concept of philosopher's idea is should bring to cope with the guideline to solve the problems of the environment, that is, we can bring and use the five precepts, the unwholesome course of action, The Noble Eightfold Paths and the Fore Noble Truth. All are getting the same meaning which is they means the best ways to practice for all human. Also, the main concept of philosophers' s idea, they are Utilitarianism, Naturalism, Idealism, Bioecological systems theory and theory of Humanity. Utilitarianism impresses on utility, Naturalism impress on the happiness as the words says Goodness is Happiness and the good action is the action leads to the happiness, etc. and 3. The ways to analyze on the guideline to solve the problems of environment, the meaning of environment is everything which be around the body of human. So, how can we do to save all environment. There are many guidelines to solve the problems of environment. We have to do on that guideline, bring them to take actions by human and add with Buddhist Ethics and the main concept of some group of philosopher's ideas. All men can find the ways to do, such as, we take actions to save the earth, the tree, the forest, the river, the mountain, the air and all creature in the world. At the same time, we must take along with the five precepts, the unwholesome course of action, The Noble Eightfold Paths and the Four Noble Truths. It must be more useful in anyways. And then we bring the main concept of some group of philosopher's ideas add with the actions, such as the main concept of Utilitarianism Naturalism Idealism Biological systems theory and Ecocentric Views. In short, we have to bring all to really practicing. It must be got more useful and we can get more good results surely.

Keywords: Problems of environment; Buddhist Ethics; Philosopher's views

บทนำ

ปัญหาที่เกิดขึ้นกับสิ่งแวดล้อมเป็นปัญหาใหญ่ของโลกในเวลานี้ สาเหตุหนึ่งคือมนุษย์ใช้สิ่งแวดล้อมซึ่งได้แก่ทรัพยากรของโลกอย่างสุรุ่ยสุร่าย ใช้อย่างเกินพอดี ไม่มีการประนีประนอม ไม่มีการประหยัด มนุษย์ใช้ต้นทุนของตนอย่างเต็มที่ ตักตวงเอาประโยชน์จากสิ่งแวดล้อมที่มีอยู่อย่างจำกัด ทำให้เกิดปัญหามากมายต่อสิ่งแวดล้อมอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ นักวิชาการบางท่านเรียกปัญหาเหล่านี้ว่า ภัยพิบัติ หรือภัย จึงทำให้โลกในเวลานี้มีภัยพิบัติหรือภัยต่อมนุษย์อย่างมากหลายประการ เช่น

“ภัยจากการเพิ่มประชากรโลก ภัยจากสภาวะอากาศ ภัยจากน้ำท่วม(อุทกภัย) ภัยจากแผ่นดินไหว ภัยจากไฟป่า ภัยจากเพลิงไหม้ ภัยจากอวกาศ ภัยจากคอมพิวเตอร์ ภัยจากอุบัติเหตุการเดินทาง ภัยจากยาบ้า(หรือยาม้า) ภัยจากโรคเอดส์ ภัยเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า มลพิษ ซึ่งมีหลายประการเช่น มลพิษขยะ มลพิษสารกำจัดศัตรูพืช มลพิษอากาศ มลพิษโลหะหนัก มลพิษของน้ำ มลพิษของเสียอันตราย มลพิษเสียง มลพิษอาหาร” (ยุพดี เสตพรธณ, 2549)

ดังที่กล่าวแล้วว่าภัย หรือภัยพิบัติ เรียกว่าปัญหาก็ได้ ความหมายไม่ต่างกัน รวมทั้งคำว่า มลพิษก็เช่นกัน เป็นสิ่งที่ทำให้มนุษย์เดือดร้อนเช่นเดียวกัน ภัย หรือภัยพิบัติ หรือมลพิษ หรือปัญหาต่างๆมากมายที่กล่าวมานั้น มนุษย์ก็พากันแก้ด้วยวิธีการต่างๆมากมายเช่นกัน เป็นต้นว่า ธรณกรให้ช่วยกันรักษาสภาพแวดล้อม ให้ช่วยกันรักษาต้นไม้ ให้ช่วยกันรักษาความสะอาด นี่เป็นการกล่าวโดยภาพรวม นอกจากนี้ยังสามารถกล่าวโดยภาพย่อยได้อีก ดังที่ยุพดี เสตพรธณ ได้แนะนำเกี่ยวกับแนวทางการแก้ปัญหาจากสภาวะอากาศ โดยเฉพาะปัญหาจากพายุหรือภัยจากพายุไว้ว่า

“1.ผู้อยู่ใกล้ฝั่งจะไปสู่ที่สูงให้ปลอดภัยจากคลื่นพายุซัดฝั่ง 2.ก่อนพายุมาให้นำเทปมาปิดกระจกหน้าต่างเป็นรูปกากบาทเพื่อป้องกันกระจกแตกและปิดกระดาดไว้ที่หน้าต่างขนาดใหญ่ เก็บของที่ทิ้งเกะกะออกนอกสนามเพื่อป้องกันลมพัดพา เติร์ยมวิหตุที่ใช้แบตเตอรี่ เติร์ยมไฟฉาย เติร์ยมน้ำตุนไว้ใช้ในยามฉุกเฉิน 3.ขณะพายุมาให้อยู่ในบ้านหรือในที่ปลอดภัยเพื่อป้องกันต้นไม้โค่นใส่หรือลมพัดเอาวัสดุต่างๆมาปะทะ หรือป้องกันไฟฟ้าช็อต หรือตัวคนถูกพัดพาไป หรือหลีกเลี่ยงให้พ้นตาพายุ ซึ่งเป็นเขตลมสงบในช่วงสั้นๆ เพราะพายุที่หมุนวนเป็นวงยาวมีเส้นผ่าศูนย์กลางถึง 480 กิโลเมตร ดังนั้นเมื่อลมสงบช่วงหนึ่ง (ในเขตตาพายุ) ลมจะพัดแรงในเวลาต่อมา 4.เปิดวิหตุที่ใช้แบตเตอรี่ฟังข่าวเกี่ยวกับสภาวะอากาศ จนกว่าจะกลับคืนเป็นปกติ” (ยุพดี เสตพรธณ, 2549)

การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเป็นเรื่องสำคัญที่มนุษย์ส่วนหนึ่งพยายามทำให้เป็นผลสำเร็จขึ้นมาให้ได้ แต่เท่าที่เห็นมาในระยะเวลาที่ผ่านมาจะสู้ฝ่ายตรงข้ามไม่ได้ สังเกตเห็นได้จากสภาพแวดล้อมหรือสิ่งแวดล้อมนับวันจะแย่งลงไปเรื่อย วิธีหนึ่งที่เป็นความพยายามของมนุษย์ในเรื่องการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมคือการใช้กฎหมายตั้งที่คณะกรรมการวิชาสิ่งแวดล้อม เทคโนโลยีและชีวิต ศูนย์วิชาการบูรณาการ หมวดวิชาศึกษาทั่วไป มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ได้กล่าวไว้ในหนังสือ สิ่งแวดล้อม เทคโนโลยี และชีวิต ความตอนหนึ่งว่า

“ประเทศไทยได้ให้ความสำคัญในการดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมาเป็นเวลานานแล้ว ดังจะเห็นได้จากการกำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยตั้งแต่ฉบับ

ปี 2517 จนกระทั่งฉบับปัจจุบันคือรัฐธรรมนูญ ฉบับปี 2540 รัฐธรรมนูญฉบับนี้ได้ให้สิทธิเสรีภาพและการมีส่วนร่วมของประชาชนมากที่สุด เมื่อเปรียบเทียบกับรัฐธรรมนูญฉบับก่อนๆ เนื้อหาที่เด่นชัดมีอยู่หลายประเด็น เช่นประเด็นศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ เสรีภาพของบุคคลย่อมได้รับการคุ้มครอง สำหรับประเด็นเรื่องสิ่งแวดล้อมนั้นมีบทบัญญัติให้สิทธิของบุคคลและชุมชนในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติร่วมกับภาครัฐ ซึ่งไม่เคยปรากฏมาก่อนในรัฐธรรมนูญฉบับใด นอกจากนี้แล้วถ้าเปรียบเทียบกับรัฐธรรมนูญของประเทศอื่นๆ เราอาจจะกล่าวได้ว่ารัฐธรรมนูญของไทยฉบับปัจจุบันนี้ (ฉบับปี 2540) เป็นรัฐธรรมนูญที่มีบทบัญญัติทางด้านสิ่งแวดล้อมมากที่สุดในโลกฉบับหนึ่ง เพราะมีมากถึง 8 มาตราด้วยกัน จนอาจเรียกได้ว่าเป็นรัฐธรรมนูญฉบับสีเขียว (Green Constitution) ก็ได้ บทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมีดังนี้ หมวด 3 สิทธิเสรีภาพของชนชาวไทย มาตรา 45 บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการรวมกันเป็นสมาคม สหภาพ สหพันธ์ สหกรณ์ กลุ่มเกษตรกร องค์กรเอกชน หรือหมู่คณะอื่น การจำกัดเสรีภาพตามวรรคหนึ่งจะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะเพื่อคุ้มครองประโยชน์ส่วนรวมของประชาชนเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน เพื่อป้องกันมิให้มีการผูกขาดตัดตอนในทางเศรษฐกิจ การที่รัฐธรรมนูญบัญญัติเช่นนี้เป็นที่ยอมรับอำนาจพื้นฐานของประชาชนชาวไทย ในการรวมตัวกัน เป็นสมาคม สหภาพ ชุมชน องค์กรเอกชนต่างๆ เพื่อดำเนินกิจกรรมเช่น องค์กรเอกชนด้านคุ้มครองสิ่งแวดล้อมและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติซึ่งเป็นการรวมตัวของบุคคลที่มีแนวความคิดร่วมกันในการที่จะดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมและองค์กรเหล่านี้ก็มีเสรีภาพที่จะรวมกันเป็นหมู่คณะที่เข้มแข็งเพื่อดำเนินกิจกรรมพิทักษ์รักษาผลประโยชน์ของตนที่มีอยู่นอกจากนี้ยังมีมาตรา 46, มาตรา 56, มาตรา 58, มาตรา 59, มาตรา 60, มาตรา 69, มาตรา 79, มาตรา 230” (คณะกรรมการวิชาสิ่งแวดล้อม เทคโนโลยีและชีวิต ศูนย์วิชาการ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2553)

ถึงแม้จะมีกฎหมายสนับสนุนการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมดังกล่าว และมีบุคคลหลายฝ่ายช่วยกันรณรงค์ให้มีการรักษาสิ่งแวดล้อมแล้วก็ตาม การดำเนินการด้านนี้ก็ยังไม่เป็นผลดีเท่าที่ควร ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะเสนอแนวทางแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อมด้วยพุทธจริยศาสตร์ ว่าจะมีแนวทางแก้ปัญหาอย่างไร? และมองปัญหาเหล่านี้ด้วยทัศนะทางปรัชญา พร้อมด้วยวิเคราะห์พรรณนาด้วยเหตุผลต่อไป

วัตถุประสงค์

- 2.1. เพื่อศึกษาปัญหาเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมและแนวทางแก้ปัญหา
- 2.2 เพื่อศึกษาพุทธจริยศาสตร์และทัศนะทางปรัชญาที่นำเสนอเพื่อเสริมแนวทางแก้ปัญหาเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม
- 2.3 เพื่อศึกษาวิเคราะห์แนวทางแก้ปัญหาเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมด้วยพุทธจริยศาสตร์และทัศนะทางปรัชญา

วิธีดำเนินการวิจัย

บทความวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ประกอบด้วย

- 1.สืบค้นข้อมูลจากเอกสาร หรือหนังสือตำราต่าง ๆ ที่มีเรื่องเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม และแนวทางแก้ไข
- 2.ศึกษาจาก หนังสือตำราที่เกี่ยวข้องกับพุทธจริยศาสตร์ ตำราวิชาการทางพระพุทธศาสนา และตำราวิชาการทางปรัชญา
- 3.เขียนบรรยาย พรรณนา และแสดงเหตุผลในกรอบของวิชาการตีความในทางปรัชญา
- 4.วิเคราะห์ วิพากษ์ วิจารณ์ และเสนอความคิดเห็น
- 5.นำเสนอผลการวิจัย และเผยแพร่ผลการวิจัย

ผลการวิจัย

1.ผลตามวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า ปัญหาเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมและแนวทางแก้ไข ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลจากตำราและเอกสารวิชาการต่าง ๆ รวมทั้งข้อมูลจากเว็บไซต์ที่สำคัญ ได้พบปัญหาเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม จำนวน 20 ปัญหาคือ 1. ปัญหาจากการเพิ่มประชากรโลก 2. ปัญหาจากสภาวะอากาศ 3. ปัญหาจากน้ำท่วม หรืออุทกภัย 4. ปัญหาจากแผ่นดินไหว 5. ปัญหาจากไฟป่า 6. ปัญหาจากเพลิงไหม้ 7. ปัญหาจากอวกาศ 8. ปัญหาจากคอมพิวเตอร์ 9. ปัญหาจากอุบัติเหตุในการเดินทาง 10. ปัญหาจากยาบ้าหรือยาฆ่า 11. ปัญหาจากโรคเอดส์ 12. ปัญหาจากมลพิษ 13. ปัญหาจากพิษขยะ 14. ปัญหาจากพิษสารกำจัดศัตรูพืช 15. ปัญหาจากพิษอากาศ 16. ปัญหาจากพิษโลหะหนัก 17. ปัญหาจากพิษของน้ำ 18. ปัญหาจากพิษของเสียอันตราย 19. ปัญหาจากเสียง 20. ปัญหาจากการขาดอาหาร ส่วนแนวทางแก้ปัญหามีผู้วิจัยขอนำมากล่าวไว้ในงานวิจัยนี้เพียง 10 ปัญหาแรกเท่านั้น โดยคิดว่ำนำมาพอเป็นตัวอย่่างสำหรับการวิเคราะห์ แนวทางแก้ปัญหเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม 10 ปัญหาแรกคงจะเพียงพอแล้วสำหรับการวิเคราะห์ในงานวิจัยเล่มนี้ ไม่จำเป็นต้องนำมากล่าวถึงทั้งหมดซึ่งจะทำให้เกิดความยืดเยื้อยาวนานเปลืองเปล่า ๆ ปัญหาเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมและแนวทางแก้ไขที่นำมาเสนอไว้จำนวน 10 ปัญหา มีดังต่อไปนี้คือ

1. ปัญหาจากการเพิ่มของจำนวนประชากรโลก จำนวนของประชากรโลกมีจำนวน 5,000 ล้านคน ในปี ค.ศ. 1987 เพิ่มขึ้นเป็นจำนวน 8,000 ล้านคนใน 32 ปีต่อมาคือปี ค.ศ. 2019 ถ้ายังมีการเพิ่มของจำนวนประชากรในอัตรานี้ โลกจะมีจำนวนประชากรถึง 8,500 ล้านคน ในปี ค.ศ. 2050 และจะมีจำนวนถึง 8,700 ล้านคน ในปี ค.ศ. 2062 ซึ่งคาดกันว่าจะส่งผลกระทบต่ออย่างมหึมาหลายด้านต่อโลกใบนี้

แนวทางแก้ไขที่ได้และทำอยู่ในเวลานี้คือการวางแผนครอบครัว เช่นรัฐกำหนดให้สามีและภรรยาคนหนึ่งมีลูกได้เพียง 2 คนเท่านั้น ถ้าเกินจากนี้ถือว่าผิดกฎหมาย และมีมาตรการอื่น ๆ ตามมา ซึ่งก็นับว่าเป็นผลดีในระยะเวลา 10 ปีที่ผ่านมา

2. ปัญหาจากสภาวะอากาศ ปัญหานี้กล่าวเรียกอีกชื่อหนึ่งว่าปัญหาสภาวะโลกร้อน เกิดจากความแปรปรวนของอากาศและธรรมชาติอื่น ๆ เช่น ฝนไม่ตกต้องตามฤดูกาล ฝนตกมากกว่าปกติ อากาศร้อนจัด ความแห้งแล้งยาวนาน ฯลฯ ปรากฏการณ์เหล่านี้ล้วนนำความเดือดร้อนมาสู่คนในสังคมของประเทศต่าง ๆ ในโลก ความแปรปรวนของอากาศและธรรมชาติต่าง ๆ เหล่านี้ นับวันจะมีแนวโน้มมากขึ้นในอนาคตอันใกล้

แนวทางแก้ไขที่ผู้เกี่ยวข้องขานคิดไว้แล้วและกำลังรณรงค์ให้มีการปฏิบัติในวงกว้างก็คือมาตรการดังต่อไปนี้ (1) ร่วมกันใช้ก๊าซธรรมชาติแทนถ่านหินและน้ำมันในกระบวนการผลิตและการขนส่ง ต่างๆ เพื่อลดปริมาณการปล่อยออกก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ให้น้อยลง (2) ใช้พลังงานทดแทน เช่น จากแสงอาทิตย์ ลม ชีวมวล (สารอินทรีย์ที่ได้จากพืชและสัตว์) (3) รักษาป่าที่มีอยู่ให้คงอยู่ต่อไป ฟื้นฟูสภาพป่าที่เสื่อมโทรม ปลูกป่าเพิ่มเติม (4) ศึกษาและปรับปรุงวิธีการใช้ปุ๋ยให้เหมาะสมกับชนิดของพืช (5) ใช้ไฟฟ้าอย่างมีประสิทธิภาพทั้งในภาคธุรกิจ อุตสาหกรรมและครัวเรือน (6) เพิ่มประสิทธิภาพในการคมนาคม ซึ่งอาจทำได้โดยการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ทดแทนเชื้อเพลิง หรือปรับปรุงประสิทธิภาพของเครื่องยนต์ เป็นต้น (7) การผลิตน้ำมันไบโอดีเซลเพื่อใช้เป็นพลังงาน เป็นวิธีที่มีศักยภาพมากที่สุดโดยแหล่งของพลังงานทดแทนที่มีอยู่ในประเทศไทย คือวัตถุดิบจากการเกษตร ได้แก่ ปาล์ม น้ำมัน และสับปะรด (8) ช่วยกันบอกต่อเพื่อร่วมกันสร้างจิตสำนึกทางสิ่งแวดล้อมให้เกิดขึ้น การดำเนินงานตามโครงการแนวพระราชดำริหลาย ๆ โครงการสามารถลดวิกฤติภาวะโลกร้อนได้ เช่น ส่งเสริมการเกษตร ตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง การปลูกหญ้าแฝก ลดการพังทลายของดิน การอนุรักษ์ป่าต้นน้ำ แหล่งน้ำธรรมชาติ ป้องกันการลักลอบตัดไม้ทำลายป่า รักษาป่าชายเลน การใช้พลังงานทดแทน เช่น ไบโอดีเซล เป็นต้น

3. ปัญหาจากน้ำท่วม (หรืออุทกภัย) น้ำท่วมหรืออุทกภัยเป็นภัยและอันตรายที่เกิดจากสภาวะน้ำท่วมหรือน้ำท่วมฉับพลัน อันเนื่องมาจากฝนตกหนักหรือฝนตกต่อเนื่องเป็นเวลานาน รวมถึงอุบัติเหตุเขื่อนพัง แหล่งเก็บน้ำชำรุด และการก่อวินาศกรรม

แนวทางแก้ไขปัญหานี้อาจปฏิบัติได้หลังน้ำท่วมหรืออุทกภัย เมื่อระดับน้ำลดลงจนเป็นปกติ การบูรณะซ่อมแซมสิ่งต่าง ๆ จะต้องเริ่มต้นทันที งานบูรณะต่าง ๆ เหล่านี้จะประกอบด้วย (1) การช่วยเหลือในการรื้อสิ่งปรักหักพัง ซ่อมแซมบ้านเรือนที่หักพัง และถ้าบ้านเรือนที่ถูกทำลายสิ้น ก็ให้ได้รับความช่วยเหลือในการจัดหาที่พักอาศัยและการดำรงชีพชั่วคราวระยะหนึ่ง (2) การขนส่งคนอพยพกลับยังภูมิลำเนาเดิม (3) การกวาดเก็บขนสิ่งปรักหักพังทั่วไป การทำความสะอาดบ้านเรือน ถนนหนทางที่เต็มไปด้วยโคลนตม และสิ่งชำรุดเสียหายที่เกลื่อนกลาดอยู่ทั่วไปกลับไปสู่สภาพปกติโดยเร็ว (4) ซ่อมแซมบ้านเรือนอาคาร โรงเรียนที่พักอาศัย สะพานที่หักพังชำรุดเสียหาย และที่เสียหายมากจนไม่อาจซ่อมแซมได้ ก็ให้รื้อถอนเพราะจะเป็นอันตรายได้ (5) จัดซ่อมทำเครื่องสาธารณูปโภค ให้กลับคืนสู่สภาพปกติโดยเร็วที่สุด เช่น การไฟฟ้า ประปา โทรสาร โทรศัพท์ (6) ภายหลังน้ำท่วมจะมีซากสัตว์ตาย ปรากฏในที่ต่าง ๆ ซึ่งจะต้องจัดการเก็บฝังโดยเร็ว สัตว์ที่มีชีวิตอยู่ซึ่งอดอาหารเป็นเวลานาน ให้รีบให้อาหารและนำกลับคืนให้เจ้าของ (7) ซ่อมถนน สะพาน และทางรถไฟที่ขาดตอนชำรุดเสียหาย ให้กลับสู่สภาพเดิม เพื่อใช้ในการคมนาคมได้โดยเร็วที่สุด (8) สร้างอาคารชั่วคราวสำหรับผู้ที่อยู่อาศัย เนื่องจากถูกอุทกภัยทำลายให้อยู่อาศัยเป็นการชั่วคราว (9) การสงเคราะห์ผู้ประสบอุทกภัย มีการแจกเสื้อผ้า เครื่องนุ่งห่ม และอาหารแก่ผู้ประสบภัย ความอดอยาก ความขาดแคลนจะมีอยู่ระยะหนึ่ง ซึ่งควรจะได้รับช่วยเหลือจากหน่วยบรรเทาทุกข์หรือมูลนิธิ (10) ภายหลังอุทกภัย เนื่องจากสิ่งแวดล้อมมีการเปลี่ยนแปลงอย่างมาก จะทำให้เกิดเจ็บไข้และโรคระบาดได้ สำหรับการป้องกันอาจทำได้โดย 1.การขุดลอกคูคลอง 2.รื้อถอนสิ่งกีดขวางทางน้ำ 3.งดการตัดไม้ทำลายป่า 4.ปลูกต้นไม้สร้างป่าไม้ทดแทน

4. ปัญหาจากแผ่นดินไหว เป็นปัญหาที่สร้างความเสียหายให้แก่คนและทรัพย์สินบ้านเรือนเป็นอย่างมากโดยไม่มีทางป้องกันได้ มีสาเหตุมาจากการสั่นสะเทือนของพื้นดิน เกิดขึ้นได้ทั้งจากธรรมชาติและการกระทำของมนุษย์ ที่เกิดจากธรรมชาติได้แก่การเคลื่อนตัวของเปลือกโลกโดยฉับพลันตามแนวขอบของแผ่นเปลือกโลกหรือตามแนวรอยเลื่อน การระเบิดของภูเขาไฟ การยุบตัวของโพรงใต้ดิน แผ่นดินถล่ม อุกกาบาตขนาดใหญ่ตกลงมาใส่โลก เป็นต้น ส่วนแผ่นดินไหวที่เกิดจากการกระทำของมนุษย์ เกิดได้จากการกระทำทั้งทางตรงและทางอ้อม เช่น การวางระเบิดต่าง ๆ การยิงระเบิดนิวเคลียร์ การทำเหมือง การสร้างอ่างเก็บน้ำใกล้รอยเลื่อน การทำงานของเครื่องจักรกล การจราจร เป็นต้น ทั้งธรรมชาติและจากการกระทำของมนุษย์ ทำให้เกิดแผ่นดินไหวรุนแรง ทำความเสียหายเป็นจำนวนมากมาแล้วทั้งสิ้น

แนวทางแก้ไขเมื่อมีแผ่นดินไหว อาจทำได้ดังนี้ (1) แจ้งหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง (2) ขนคนและทรัพย์สินไปสู่ที่ปลอดภัย (3) ช่วยค้นหาคนที่สูญหาย (4) ช่วยบริจาคสิ่งของและเงินให้แก่ผู้เดือดร้อน ผู้สูญเสีย ผู้ประสบเหตุ ให้สามารถดำเนินชีวิตต่อไปได้ (5) ร่วมมือกับภาครัฐทำโครงการช่วยเหลือในระยะยาว (6) หาวิธีทราบ หรือพยากรณ์เหตุที่จะเกิดครั้งใหม่ (7) หาวิธีแจ้งข่าวเตือนให้ระวังเหตุการณ์ครั้งใหม่ที่จะเกิดตามมา (8) เมื่อเกิดแผ่นดินไหว ให้คนหาที่หลบภัยในที่ที่มีโครงสร้างแข็งแรง

5. ปัญหาจากไฟฟ้า ไฟป่าเป็นไฟที่เกิดขึ้นแล้วลุกลามไปได้โดยอิสระ ปราศจากการควบคุม ทั้งในป่าธรรมชาติและในสวนป่า ไฟป่าเกิดได้โดยมี 3 องค์ประกอบหลัก ๆ คือ 1. มีเชื้อเพลิง 2. มีออกซิเจน 3. มีความร้อน เรียกว่าสามเหลี่ยมไฟ หากขาดองค์ประกอบอันใดอันหนึ่ง ก็จะไม่เกิดไฟ หรือแม้มีไฟลุกไหม้อยู่ก็จะดับลง

สำหรับแนวทางแก้ปัญหานี้ให้แก้ที่สาเหตุ โดยการป้องกันไม่ให้เกิดสาเหตุต่าง ๆ ดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้น คือ (1) ไม่ให้มีเชื้อเพลิง (2) ไม่ให้มีออกซิเจน (3) ไม่ให้ความร้อน เมื่อไม่เกิดสาเหตุต่าง ๆ ดังที่กล่าวมาแล้วนั้น เช่นไม่ให้มีเชื้อเพลิงโดยการทำความสะอาดหรือนำเชื้อเพลิงไปใช้ประโยชน์เป็นประจำ ไม่ให้มีออกซิเจนอาจทำได้โดยการฉีดสารดับเพลิง ไม่ให้ความร้อนโดยการฉีดน้ำหรือออบด้วยโคลน ก็จะไม่เกิดไฟป่า มนุษย์ก็จะปลอดภัยจากไฟป่า

6. ปัญหาจากเพลิงไหม้ เพลิงไหม้มักจะมีสาเหตุมาจากความประมาทเลินเล่อหรือเล่นซุกซน เช่นการจุดธูปเทียนบูชาสิ่งเคารพ การสูบบุหรี่ การเล่นไม้ขีดหรือไฟแช็คของเด็ก เมื่อทิ้งไว้ทำให้ลุกลาม หรือเกิดจากไฟช็อต การวางเพลิง การจุดระเบิด เช่น ก๊าซหุงต้มระเบิด หรือพลูระเบิด โรงงานที่มีสารเคมีเป็นเชื้อไฟ เป็นต้น ผลของเพลิงไหม้ มักทำให้ทรัพย์สินเสียหายอย่างรุนแรง เพราะเมื่อเกิดเพลิงไหม้อากาศจะร้อนขึ้น ทำให้เกิดลมพัดแรง ไฟและลมที่โหมกระหน่ำ ทำให้ไฟลุกลามได้รวดเร็วและรุนแรงและดับได้ยาก ทำให้สูญเสียชีวิตและทรัพย์สิน ผู้ประสบเหตุไฟไหม้จะไร้ที่อยู่อาศัย รัฐต้องช่วยเหลือดูแล จัดระเบียบชุมชนใหม่ อาจมีการก่อสร้างที่พักอาศัยใหม่ที่ระเบียบมากกว่าเดิม

การแก้ปัญหาเพลิงไหม้ก็คือ (1) เจ้าของบ้านต้องดำเนินการดับเพลิง อาจแจ้งหน่วยดับเพลิงให้มาช่วยดับเพลิง (2) แจ้งกลุ่มอาสาสมัครให้มาช่วยดับเพลิงและช่วยขนของหนีเพลิง ช่วยอพยพผู้คน (3) ร่วมมือร่วมใจกันกับเพื่อนบ้านใกล้เคียงและเจ้าของทรัพย์สินช่วยกันดับเพลิงและขนของหนีเพลิง รวมทั้งช่วยอพยพผู้คนออกจากบริเวณให้ไปสู่ที่ปลอดภัย (4) ช่วยกันสร้างที่พักอยู่ใหม่สำหรับผู้สูญเสียหมดตัว

7. ปัญหาจากอวกาศ จากการค้นคว้าของนักดาราศาสตร์ระดับโลกพบว่า ในอีกร้อยกว่าปีข้างหน้าอาจเกิดเหตุการณ์ร้ายมากขึ้นในจักรวาลนี้ คือการชนกันของดาวหางสวิตซ์ ทัดเทิลกับโลกมนุษย์ โดยคาดว่าจะเกิดขึ้นในราววันที่ 14 สิงหาคม ค.ศ.2126 หากเกิดเหตุการณ์ดังกล่าวนี้ขึ้น ย่อมเป็นภัยพิบัติครั้งร้ายแรงต่อโลกมนุษย์ เพราะจะทำให้ภูเขาไฟระเบิดและน้ำท่วมอย่างรุนแรง เกิดแผ่นดินไหวที่ปกคลุมโลกไว้ ซึ่งจะเป็นสิ่งสกัดกั้นไม่ให้แสงอาทิตย์ส่องมาถึงผิวโลกเป็นเวลานานหลายเดือน สิ่งมีชีวิตในโลกอาจล้มตายจนเกือบหมด

แนวทางป้องกันและแก้ไข ทำได้โดย (1) ติดตามข่าวสารเรื่องนี้ แล้วอพยพไปสู่ที่ปลอดภัย (2) แจ้งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเมื่อเกิดเหตุขึ้น เบื้องแรกอาจแจ้งตำรวจ แจ้งโรงพยาบาล (3) ช่วยกันบรรเทาความเสียหายเมื่อมีเหตุเกิดขึ้นแล้ว (4) รัฐหรือหน่วยทหารต้องเตรียมหัวรบนิวเคลียร์ไว้เพื่อยิงออกไปประชิดดาวหางหรืออุกกาบาตที่จะพุ่งมาชนโลกให้ระเบิดเป็นผงไป หรือให้เปลี่ยนทิศทางไป (5) เตรียมตัวตายให้พร้อมไว้ เพราะเหตุการณ์ร้ายดังกล่าวอาจเกิดขึ้นเร็วกว่าที่นักดาราศาสตร์คาดการณ์ไว้

8. ปัญหาจากคอมพิวเตอร์ คอมพิวเตอร์เป็นเครื่องมือทำงานที่สำคัญและจำเป็นในปัจจุบันสามารถช่วยคนทำงานได้หลายอย่าง และทำได้รวดเร็ว แม้จะมีประโยชน์มากก็ยังมีโทษคือปัญหาทางด้านสุขภาพ เช่น (1) ทำให้ผู้ใช้แสบตา เคืองตา ตาแห้ง เมื่อใช้ไปเป็นเวลานาน ๆ (2) ทำให้ปวดเมื่อยกล้ามเนื้อคอและไหล่ (3) ทำให้เป็นผื่นแดงจาง ๆ และคันที่แก้ม (4) ทำให้เกิดอาการแพ้ฝุ่นละออง (5) ทำให้ผู้ใช้หงุดหงิด ปวดศีรษะ อ่อนเพลีย ปวดเมื่อย และเครียด (6) ทำให้เกิดอาการนิ้วติดและเหยียดออกไม่ได้ (7) ทำให้เด็กเสียการเรียน (8) ทำให้ผู้ใช้ได้รับสิ่งไม่ดีจากการเล่นเกมคอมพิวเตอร์

แนวทางแก้ปัญหานี้ก็ให้แก้ที่สาเหตุของปัญหา เช่น (1) ไม่ใช้เครื่องคอมพิวเตอร์นานเกินไป (2) ไม่อยู่ใกล้ที่ทิ้งขยะคอมพิวเตอร์ (3) ปรึกษาหมอและผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน (4) นำคำแนะนำของหมอและผู้เชี่ยวชาญไปปฏิบัติอย่างเคร่งครัด

9. ปัญหาจากอุบัติเหตุในการเดินทาง การเดินทางเป็นเรื่องจำเป็นของคนทุกคนในสังคม มีทั้งเดินทางไปทำงาน ไปตลาด ไปเที่ยว ไปทำธุระต่าง ๆ ซึ่งล้วนจำเป็นต้องไป ในการเดินทางอาจมีอุบัติเหตุเกิดขึ้นได้ อาจเป็นทั้งอุบัติเหตุทั้งเล็กและใหญ่ เมื่อเกิดอุบัติเหตุในการเดินทางขึ้น ก็จำเป็นต้องมีแนวทางแก้ไขซึ่งจะกล่าวต่อไป

แนวทางแก้ไขปัญหานี้ทำได้โดยการปฏิบัติตามคำแนะนำ 5 ข้อต่อไปนี้ ได้แก่ (1) ศึกษากฎจราจรให้เข้าใจอย่างถ่องแท้ (2) ต้องพักผ่อนให้เพียงพอ (3) ต้องรักษาสุขภาพให้แข็งแรง (4) หากต้องขับรถ ต้องตรวจสภาพรถให้พร้อม และคาดเข็มขัดนิรภัย (5) หากต้องขับรถจักรยานยนต์ ต้องตรวจสภาพรถให้พร้อม และต้องใช้หมวกนิรภัย นอกจากนี้ทุกคนต้องช่วยกันบรรเทาความเสียหายที่เกิดขึ้นตามกำลังความสามารถของแต่ละคน รวมทั้งแจ้งหน่วยกู้ภัยต่าง ๆ ที่มีอยู่จำนวนมากในแต่ละเมืองแต่ละจังหวัด อำเภอตำบล กระทั่งมีหน่วยกู้ภัยอยู่ในบางหมู่บ้าน การเกิดเหตุในบางกรณีมีคนเห็นใจช่วยเหลือเป็นจำนวนมาก ที่ตายก็ช่วยกันเผา ที่รอดก็ช่วยกันดูแลให้เข้มแข็ง ให้สามารถทำงานประกอบอาชีพเลี้ยงชีวิตตนเองและครอบครัวต่อไปได้

10. ปัญหาจากยาบ้าหรือยาฆ่า ยาบ้าหรือยาฆ่าเป็นยาเสพติดที่มีฤทธิ์รุนแรง ทั้งเวลาที่ได้เสพและเวลาที่ไม่ได้เสพ ได้เสพแล้วเมาก็คลั่งแล้วสร้างความเดือดร้อน แม้เมื่อไม่ได้เสพก็คลั่งเพราะหิวยา

เสพเมาแล้ตติสร้างควมเตือตร้อนขึ้นก็มึ สร้างควมเตือตร้อนให้คนในสังคม มีขวขงกันตยเพราะ ยม้หรือยบ้มนัไม่เว้นวัน

แนวทงแก้ไขปัญหาคณเสพยบ้หรือยม้ การแก้ไขปัญหยบ้หรือยม้ หรือยเสพตติ อื่นเป็นหนึ่งในเรื่องที่ยกและทำททยมกที่สุด ซึ่งถือเป็นวาระแห่งขต เนื่องจากส่งผลกระทบรุนแรง ในหลยๆด้น ไม่ว่าจะเป้นด้นสุขภพ สังคม เศรษฐกิจและควมมั่นคงของประเทศ

ปัจจุบันประเทศไทยมีการปรับแผนการแก้ไขปัญหยบ้หรือยม้หรือยเสพตติอื่นให้ สอดคล้องกับที่ประชุมสมัชชชสทพระชชติว่าด้วยปัญหยเสพตติโลก ค.ศ. 2016 ด้วยการใช้ สธารณสุขน้การแก้ไขปัญหยบ้หรือยม้หรือยเสพตติอื่นเน้นการดูแลสุขภพผู้ป่วยพร้อมกับการแก้ไขปัญหาสังคมไปด้วยกัน แต่ยังคงป้องกันและปรบปรมยบ้หรือยม้หรือยเสพตติอื่น อย่างเข้มงวด

สำหรับแผนปฏิบัติการป้องกันและปรบปรมยเสพตติ พ.ศ. 2566 ยังคงเน้นการแก้ไข ปัญหาตั้งแต่ต้นทงจนถึงปลยทง ซึ่งแบ่งออกเป็นมาตรการต่งๆ ดังนี้

(1) ด้นการป้องกันและปรบปรม

เน้นการสร้างกลไกการเฝ้าระวังยบ้หรือยม้หรือยเสพตติอื่น สร้างภูมิคุ้มกันให้เด็กและ เยวชนอย่งเหมาะสมด้วยการเรียนการสอนที่ส่งเสริมกิจกรรมนอกหลักสูตร รวมถึงการสนับสนุนให้ สถนศึกษาเป็นพื้นที่สชขว ท่งไกลและปลอดภัยจกยบ้หรือยม้หรือยเสพตติอื่นนอกจากนี้ยัง มุ่งเน้นการสรมิสร้างการมีส่วนร่วมของครอบครัวและชุมชนด้วยการพัฒนาคุณภาพชีวิต ความเป็นอยู่ ของคนในชุมชน สรมิสร้างความแข็งแกร่งให้กับชุมชน

(2) ด้นการสกัดกั้น

เพิ่มมาตรการและควมเข้มข้นในการเฝ้าระวังการลักลอบขนส่งยบ้หรือยม้หรือยเสพ ตติอื่นตามแนวบริเวณชายแดนและบริเวณที่มีความเสี่ยง ด้วยการเสริมกำลังในพื้นที่เป้หมายเพื่อเฝ้า ระวังควมเคลื่อนไหวของขบวนการลักลอบขนหรือค้ขายยบ้หรือยม้หรือยเสพตติอื่น นอกจากนี้ยังมุ่งเน้นการร่วมมือกับหน่วยงานด้นยเสพตติทั้งในไทยและต่งประเทศ เพื่อปรบปรม เครือขยค้ยเสพตติอาชฎากรรมข้ามขต รวมถึงการสกัดกั้นในบริเวณที่มีการขนส่งสินค้า ไม่ว่าจะ เป้นทงอากาศหรือทงน้

(3) ด้นควมร่วมมือระหว่างประเทศ

นอกจากเพิ่มควมร่วมมือระหว่างประเทศทั้งในและนอกภูมิภาคเพื่อสกัดกั้นขบวนการ ค้ยเสพตติแล้ว ยังสนับสนุนควมร่วมมือเพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลขวสาร รวมถึงการใช้เครื่องมือและ เทคโนโลยีต่งๆ เพื่อประโยชน์ในการป้องกันและปรบปรมยบ้หรือยม้หรือยเสพตติอื่นอย่ง ครอบคลุม

(4) ด้นการบำบัดรักษา

คัดกรองผู้เสพ-ผู้ติดยบ้หรือยม้หรือยเสพตติอื่น แล้วน้เข้าสู่กระบวนการบำบัดอย่ง เหมาะสมโดยเฉพะกลุ่มที่มีความเสี่ยงและแนวโน้มในการก่อควมรุนแรงหรือมีอาการทงจิต ให้ ด้รับการดูแลรักษาอย่งใกล้ชิด อีกทั้งยังเน้นสร้างระบบบำบัดฟื้นฟูแบบ “ชุมชนเป็นฐน” หรือ Community Based Treatment (CBTx) ที่เป็นแนวคิการบำบัดรักษาผู้ป่วยยบ้หรือยม้หรือยเสพ ตติอื่นโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน ให้สามารถใช้ชีวิตอยู่ร่วมกับสังคมและชุมชนที่ตนเองอาศัยอยู่

ได้โดยไม่ก่อให้เกิดความเดือดร้อน เช่น การบูรณาการรูปแบบการดูแลรักษาให้สอดคล้องกับระบบบริการสุขภาพที่มีอยู่เดิม และ จัดบริการต่าง ๆ ในชุมชนให้ใกล้ชิดกับสถานที่เสี่ยงต่อการใช้ยาบ้าหรือยาฆ่าหรือยาเสพติดอื่น รวมถึงช่วยให้ผู้ป่วยพัฒนาทักษะการชีวิตในด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็น การปรับตัวเพื่อเข้าสังคม หรือ การฝึกอาชีพเพื่อหารายได้ เป็นต้น

2. ผลตามวัตถุประสงคที่ 2 พบว่า พุทธจริยศาสตร์และทัศนะทางปรัชญาที่นำเสนอเพื่อเสริมแนวทางแก้ปัญหาเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม หลักพุทธจริยศาสตร์ที่นำมากล่าวในที่นี้ได้แก่หลักศีล 5 หลักกุศลกรรมบถ 10 หลักมรรคมีองค์ 8 และหลักอริยสัจ 4 ซึ่งสาระดังนี้ หลักศีล 5 คือข้อปฏิบัติที่ดี 5 ประการ ได้แก่ (1) เว้นจากปาณาติบาต หมายถึงไม่ทำลายชีวิตมนุษย์ สัตว์ และพืช (2) เว้นจากอทินนาทาน หมายถึงไม่เอาของที่เขาไม่ได้ให้ หรือไม่ลักขโมย (3) เว้นจากกาเมสุมิฉฉาจาร หมายถึงไม่ประพฤติผิดในกามทั้งหลาย (4) เว้นจากมุสาวาท หมายถึงไม่พูดเท็จ (5) เว้นจากการดื่มสุราเมรัย และของมึนเมาอันเป็นที่ตั้งของความประมาท หลักกุศลกรรมบถ 10 คือข้อปฏิบัติที่ดี ทางแห่งกุศลกรรม ทางแห่งความดี กรรมดีอันจะเป็นทางนำไปสู่สุคติ มี 10 ประการ ดังนี้ ก.กายกรรม 3 คือการกระทำทางกาย 3 ประการ ได้แก่ (1) เว้นจากการปลงชีวิต (2) เว้นจากการถือเองของที่เขาไม่ได้ให้ ด้วยอาการขโมย (3) เว้นจากประพฤติผิดในกาม ข.วจีกรรม 4 คือการกระทำทางวาจา 4 ประการ ได้แก่ (1) เว้นจากพูดเท็จ (2) เว้นจากพูดส่อเสียด (3) เว้นจากพูดคำหยาบ (4) เว้นจากพูดเพ้อเจ้อ ค.มโนกรรม 3 คือการกระทำทางใจ 3 ประการ ได้แก่ (1) ความไม่คิดเพ่งเล็งอยากได้ของเขา (2) ความไม่คิดร้ายต่อผู้อื่น (3) ความเห็นชอบถูกต้องตามคลองธรรม มรรคมีองค์ 8 คือ ทางมีองค์แปดประการ อันประเสริฐ มีดังนี้ (1) เห็นชอบ ได้แก่ความรู้้อริยสัจ 4 หรือเห็นไตรลักษณ์ หรือรู้กุศลและอกุศลมูล กับกุศลและอกุศลมูล หรือเห็นปฏิจสมุปบาท (2) ดำริชอบ ได้แก่ เนกขัมมสังกัปป์ อพยบาทสังกัปป์ อวิหิงสาสังกัปป์ (3) เจรจาชอบ ได้แก่ วจีสัจจริต 4, (4) กระทำชอบ ได้แก่ กายสุจจริต 3, (5) เสี่ยงชีพชอบ ได้แก่ เว้นจากมิฉฉาชีพ ประกอบสัมมาชีพ (6) พยายามชอบ ได้แก่ ปธานหรือสัมมัปปธาน 4 (7) ระลึกชอบ ได้แก่สติปัญฐาน 4 (8) ตั้งจิตมั่นชอบ ได้แก่ ฌาน 4 หลักอริยสัจ 4 คือความจริงกันประเสริฐ ความจริงของพระอริยะ ความจริงที่ทำให้ผู้เข้าถึงกลายเป็นอริยะ มี 4 ประการดังนี้คือ (1) ทุกข์ คือความทุกข์ สภาพที่ทนได้ยาก สภาพที่บีบคั้น ชัดแย้ง บกพร่อง ขาดแก่นสารและความเที่ยงแท้ ไม่ให้ความพึงพอใจแท้จริง ได้แก่ชาติ ชรา มรณะ การประจวบกับสิ่งอันไม่เป็นที่รัก การพลัดพรากจากสิ่งที่รัก ความปรารถนาไม่สมหวัง โดยย่อว่า อุปาทานชั้น 5 เป็นทุกข์ (2) ทุกขสมุทัย คือเหตุเกิดแห่งทุกข์ สาเหตุให้ทุกข์เกิด ได้แก่ตัณหา 3 คือ กามตัณหา ภวตัณหา และวิภวตัณหา (3) ทุกขนิโรธ คือความดับทุกข์ ได้แก่ ภาวะที่ตัณหาดับสิ้นไป ภาวะที่เข้าถึงเมื่อกำจัดอวิชชา สำรอกตัณหาสิ้นแล้ว ไม่ถูกยึดอม ไม่ติดข้อง หลุดพ้น สงบ ปลอดภัย เป็นอิสระ คือ นิพพาน (4) ทุกขนิโรธคามินีปฏิปทา คือปฏิบัติที่นำไปสู่ความดับแห่งทุกข์ ข้อปฏิบัติให้ถึงความดับ

ทัศนะทางปรัชญาที่ใช่มองปัญหาสิ่งแวดล้อมและเสริมแนวทางแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อม ขอยกมาเบื้องต้น 5 ทัศนะ คือ : ประโยชน์นิยม ธรรมชาตินิยม จิตนิยม ทฤษฎีระบบนิเวศวิทยา และทฤษฎีมานุษยวิทยา มีคำอธิบายโดยสังเขปดังนี้

(1) ประโยชน์นิยม (Utilitarianism) เป็นทฤษฎีทางจริยศาสตร์ที่ถือเอาประโยชน์สุขเป็นเกณฑ์ตัดสินความผิดถูกชั่วดี กล่าวคือการกระทำที่ก่อให้เกิดประโยชน์สุขมากที่สุดแก่คนจำนวนมากที่สุด ถือว่าเป็นการกระทำที่ดี

(2) ธรรมชาตินิยม หรือธรรมชาตินิยมทางจริยศาสตร์ (Naturalism or Ethical Naturalism) เป็นทฤษฎีทางจริยศาสตร์ที่ถือว่า ค่าทางจริยศาสตร์อธิบายหรือนิยามได้ด้วยค่าที่ไม่เป็นจริยศาสตร์หรือด้วยปรากฏการณ์ธรรมชาติ เช่นถือว่าความดีคือความสุข กล่าวคือการกระทำที่ดีคือการกระทำที่ก่อให้เกิดความสุข ทฤษฎีเช่นนี้เป็นธรรมชาตินิยม เพราะอธิบายความดีซึ่งเป็นค่าทางจริยศาสตร์ด้วยความสุขซึ่งไม่ใช่ค่าทางจริยศาสตร์

(3) จิตนิยม (Idealism) เป็นชื่อเรียกทฤษฎีทางปรัชญาของสำนักปรัชญาหลายสำนักที่มีทฤษฎีร่วมกันว่า จิตหรือสภาวะนามธรรมมีความจริงสูงสุด และมีความสำคัญกว่าวัตถุ เช่นทฤษฎีทางปรัชญาของสำนักต่าง ๆ

(4) ทฤษฎีระบบนิเวศวิทยา เป็นทฤษฎีที่อธิบายพฤติกรรมของมนุษย์และสัตว์ว่าไม่สามารถอธิบายด้วยปัจจัยเดียว เพราะพฤติกรรมต่าง ๆ ต้องอธิบายด้วยปัจจัยแวดล้อมหลายอย่าง จะอธิบายด้วยปัจจัยเดียวไม่ได้

(5) ทฤษฎีมานุษยวิทยา เป็นทฤษฎีที่มีวิวัฒนาการมาจากทฤษฎีกลุ่มที่เน้นการพัฒนาตามธรรมชาติ จะมีความเป็นวิทยาศาสตร์ มีความเป็นกระบวนการมากยิ่งขึ้น

3. ผลตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พบว่า วิเคราะห์แนวทางแก้ปัญหาเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมด้วยพุทธจริยศาสตร์และทัศนะทางปรัชญา ถ้ามีคำถามว่า จะนำหลักพุทธจริยศาสตร์และทัศนะทางปรัชญามาช่วยเสริมแนวทางแก้ปัญหาเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมได้อย่างไร ผู้วิจัยขอเสนอคำตอบว่า เมื่อพิจารณาจากคำจำกัดความของคำว่า สิ่งแวดล้อมจะเห็นว่า หมายถึงสิ่งต่าง ๆ ที่อยู่รอบตัวมนุษย์เราทุกอย่างรอบตัวมนุษย์เป็นสิ่งแวดล้อมทั้งนั้น ทั้งแผ่นดิน ต้นไม้ ป่าไม้ แม่น้ำ ภูเขา อากาศ สัตว์ต่าง ๆ รวมแมลงด้วย และรวมทั้งมนุษย์คนอื่น ๆ นอกจากตัวเรา การนำหลักศีล 5 มาเสริมแนวทางแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อมก็จะทำให้แนวทางแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อมมีความเข้มแข็งได้ผลดีมากยิ่งขึ้น ลองพิจารณามาที่ศีล 5 ข้อที่ 1 ที่ให้เราเว้นจากการฆ่าสัตว์ รวมทั้งเว้นจากฆ่ามนุษย์ด้วย ก็จะทำให้การตายของสัตว์และมนุษย์ลดลงอย่างมาก เป็นผลดีในการฟื้นฟูและเพิ่มจำนวนของสัตว์และมนุษย์ให้มากขึ้นทั้งยังทำให้มนุษย์และสัตว์อยู่ด้วยกันโดยไม่เบียดเบียนกัน อยู่อย่างสงบด้วยกันในโลกนี้ ถือว่าการแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อมได้ผลดีมากชิ้น ส่วนหลักศีล ข้อที่ 2 ถึงข้อที่ 5 เน้นไปที่การไม่เบียดเบียนกัน ในสังคมมนุษย์ ซึ่งจะมีผลให้สังคมอยู่ร่วมกันอย่างสงบ เพราะทั้งคนและสัตว์ไม่เบียดเบียนกันโลกก็จะสงบขึ้น เพราะเมื่อคนไม่เบียดเบียนกันก็ทำให้แนวทางแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อมที่ปฏิบัติโดยคนจะได้ผลดีมากชิ้น คนไม่ต้องมาทำสงคราม ไม่ต้องฆ่าฟัน หรือไม่ต้องเบียดเบียนกันด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่น ไม่ขโมยสิ่งของของกันและกัน ไม่ผิดลูกผิดเมียกัน ไม่พูดโกหกมดเท็จต่อกัน ไม่พูดคำหยาบ ไม่พูดเพ้อเจ้อเกินความเป็นจริง ไม่พูดส่อเสียดต่อกัน ไม่ดื่มสุรา ไม่เสพยาเสพติด อันเป็นเหตุให้เกิดความประมาท ข้อปฏิบัติเหล่านี้เมื่อคนปฏิบัติแล้วทำให้สังคมร่มเย็น สังคมสงบสุข ก็จะทำให้การแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อมได้ผลดียิ่งขึ้น หลักพุทธจริยศาสตร์ข้ออื่น ๆ เมื่อคนในสังคมนำมาปฏิบัติแล้วก็ให้ผลดีในทำนองเดียวกัน เช่นหลักกุศลกรรมบถ 10 ประการ ก็มีส่งเสริมสนับสนุนแนวทางแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อมเช่นเดียวกัน การทำความดีทางกาย การพูดดีด้วยวาจา การคิดดีด้วยใจ เหล่านี้ล้วนส่งเสริมให้แนวทางแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อมดำเนินไปในทางที่ดีและให้ผลดีมากยิ่งขึ้น หลักมรรคมีองค์ 8 ก็มีสนับสนุนได้เช่นเดียวกัน หลักมรรคมีองค์ 8 นี้ย่อลงเป็นหลักศีล หลักสมาธิ หลักปัญญา ล้วนสนับสนุนแนวทางแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อมให้มีผลดีได้มากขึ้น ส่วนการนำหลักอริยสัจ 4 มาเข้ามาใช้เสริม

แนวทางแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อม อาจทำได้ดังนี้คือ เราจัดว่า ทุกข์ เป็นกลุ่มเดียวหรือเรื่องเดียวกันกับปัญหา คือปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับสิ่งแวดล้อม หรือเกิดในสิ่งแวดล้อม สมุทัยก็จัดเป็นต้นเหตุหรือสาเหตุของปัญหา นิโรธ จัดเข้าเป็นสภาวะที่เราสามารถแก้ปัญหาได้แล้ว มรรค ก็จัดเป็นแนวทางแก้ปัญหาตนเอง ในความเป็นจริงหลักอริยสัจ 4 เป็นหลักการที่สื่อไปทางโลกุตตระ หรือเรื่องพ้นโลก หรือเหนือโลก แต่ก็อาจนำมาประยุกต์ใช้ในทางโลกียะ คือเรื่องในโลกสามัญได้เช่นกัน ไม่มีอะไรเสียหายได้ผลดีทั้งสองทาง มีเหตุผลที่สอดคล้องกันอย่างเหมาะสม ไม่ขัดแย้งกันเลย จึงกล่าวได้ว่าหลักพุทธจริยศาสตร์ทั้งหมดที่กล่าวมานี้ คนในสังคมสามารถนำมาปฏิบัติเพื่อเสริมแนวทางแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อมได้ โดยที่คนในสังคมสามารถมองเห็นได้อย่างชัดเจนดังที่กล่าวมา

แนวคิดของกลุ่มประโยชน์นิยมเน้นที่ ประโยชน์สุขที่มากที่สุดแก่คนจำนวนมากที่สุด การแก้ปัญหาเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมก็เน้นไปที่ประโยชน์สุขที่มากที่สุด ซึ่งเป็นแก่นสารของการกระทำทุกการกระทำในโลก ถ้าการกระทำนั้นไม่นำมาซึ่งประโยชน์สุข ก็ไม่รู้ว่ามนุษย์จะทำไปทำไม การปฏิบัติอย่างเคร่งครัดตามแนวทางแก้ปัญหาเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมที่กำหนดไว้ ก็จะไปสู่ประโยชน์สุขอย่างแน่นอน กลุ่มนี้จึงทุ่มเทความคิดไปที่การปฏิบัติจริง ให้มีผลออกมาอย่างเห็นได้ชัด

กลุ่มธรรมชาตินิยมมีแนวคิดเน้นไปที่ การกระทำความดีคือการกระทำที่ก่อให้เกิดสุข เมื่อพิจารณาแล้วผู้วิจัยเห็นว่า การกระทำตามแนวทางแก้ปัญหาเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมที่นักวิชาการผู้เชี่ยวชาญกำหนดไว้ เป็นการกระทำความดี ก็ต้องทุ่มเทการกระทำเข้าไปในแนวทางแก้ปัญหาให้บรรลุผล เมื่อบรรลุผลเป็นผลดี เป็นประโยชน์ ก็ถือได้ว่าได้บรรลุเป้าหมายของกลุ่มนี้แล้ว เพราะกลุ่มนี้ถือว่าการกระทำความดีคือการกระทำที่ก่อให้เกิดสุข จึงต้องทุ่มเทปฏิบัติไปตามแนวทางแก้ปัญหาที่ได้กำหนดไว้แล้ว

กลุ่มจิตนิยมมีแนวคิดเน้นไปที่ จิตหรือสภาวะนามธรรมมีความจริงสูงสุด และมีความสำคัญกว่าวัตถุ จึงให้ความสำคัญแก่จิตเป็นหลัก ถ้าคนได้พิจารณาอย่างถ่องแท้ด้วยจิตแล้ว เห็นว่าการกระทำตามแนวทางแก้ปัญหาเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมเหล่านั้นเป็นการกระทำที่ดี ก็ให้ตัดสินใจทำไปเลย เพราะจิตเป็นใหญ่เป็นสำคัญ ถ้าทุ่มเททำไปตามนั้นแล้วมั่นใจว่าเกิดผลดีแน่นอน ก็ตัดสินใจทำไปเลยผลดีหรือประโยชน์สุขก็จะตามมา

ทฤษฎีระบบนิเวศวิทยามีแนวคิดเน้นไปที่ การพิจารณาว่าพฤติกรรมใด ๆ ของมนุษย์ที่เกิดขึ้นย่อมมาจากหลายปัจจัย เมื่อนำมาพิจารณาเรื่องแนวทางแก้ปัญหาเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม ก็ต้องพิจารณาปัจจัยแวดล้อมทั้งหมด ไม่อาจทิ้งปัจจัยใดปัจจัยหนึ่งได้ เช่นเรื่องปัญหาจากสภาวะอากาศ หรือปัญหาสภาวะโลกร้อน ต้องพิจารณาว่ามีปัจจัยใดบ้างที่เกี่ยวข้อง จำเป็นต้องแก้ปัญหาของทุกปัจจัยที่เกี่ยวข้อง จึงจะแก้ปัญหาได้สำเร็จ

ทฤษฎีมานุษยนิยมเป็นทฤษฎีที่คัดค้านการทดลองเกี่ยวกับพฤติกรรมของสัตว์ แล้วนำมาใช้อ้างกับมนุษย์ และปฏิเสธที่จะใช้คนเป็นเครื่องทดลองแทนสัตว์ เมื่อนำทฤษฎีนี้มาพิจารณาแนวทางแก้ปัญหาเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม ก็ต้องคำนึงว่าพฤติกรรมของสัตว์กับพฤติกรรมของมนุษย์ใช้แทนกันไม่ได้ ตัวอย่างเช่นกรณีเกิดปัญหาจากแผ่นดินไหว สัตว์ยังคงอยู่ได้ปลอดภัยในรูใต้แผ่นดิน และจะมาสลับไม่ได้ว่าคน/มนุษย์ก็จะสามารถอาศัยอยู่ปลอดภัยในรูใต้แผ่นดิน คือไม่ควรสรุปอย่างนี้ การแก้ไขปัญหของสัตว์ต้องต่างจากของคน การจัดสภาพแวดล้อมของสัตว์ต้องต่างจากสภาพแวดล้อมของคน กลุ่มนี้เห็นว่าเราจะนำข้อสรุปจากสัตว์มาใช้กับคนไม่ได้

อีกประเด็นหนึ่งที่ผู้วิจัยเห็นว่าควรนำมากล่าวถึงในที่นี้คือ ประเด็นหลัก 8 ข้อของกลุ่มนิเวศวิทยาเชิงลึก ซึ่งเป็นขบวนการเคลื่อนไหวของ อาร์เนอ เนสส์ ซึ่งเขามักจะหยิบยกประเด็นหลัก 8 ข้อของนิเวศวิทยาเชิงลึก ที่พัฒนาขึ้นโดยความร่วมมือของกรอบการประชุมเจอร์ช (Gedrg Sessions) ที่อุทยานแห่งชาติเดธ แวลลีย์ (Death Valley) สหรัฐฯ ในปี 1984 โดยมีการปรับปรุงเพิ่มเติมอย่างต่อเนื่อง มาอธิบาย และนี่คือประเด็นหลัก ๆ ล่าสุดเท่าที่ทราบ ประกอบด้วยสาระ 8 ประเด็น ดังนี้คือ

(1) สิ่งมีชีวิตทั้งหมด ซึ่งหมายถึงมนุษย์และสิ่งมีชีวิตอื่น ๆ นอกเหนือจากมนุษย์ที่กำลังเติบโตขึ้นเรื่อย ๆ ล้วนแล้วแต่มีคุณค่าในตัวเอง สิ่งมีชีวิตอื่น ๆ นอกเหนือจากมนุษย์ย่อมทรงคุณค่าและเป็นเอกเทศ ไม่ขึ้นกับคุณประโยชน์ในเชิงคุณค่าในการใช้สอยของมนุษย์

(2) รูปแบบการดำรงชีวิตของสิ่งมีชีวิตทั้งหลายในโลกซึ่งมีอยู่อย่างมั่งคั่งหลากหลาย รวมทั้งรูปแบบวัฒนธรรมทั้งหลายของมนุษย์ย่อมทรงคุณค่าในตัวเอง

(3) มนุษย์ย่อมไม่มีสิทธิ์จะลดจำนวนความมั่งคั่งหลากหลายทั้งหลายทั้งปวงนี้ เว้นแต่ความจำเป็นในการดำรงชีวิตเพื่อความอยู่รอดเท่านั้น

(4) ชีวิตและวัฒนธรรมต่าง ๆ ของมนุษย์ที่กำลังเจริญเติบโตขึ้นนี้ ย่อมเหมาะสมกับจำนวนประชากรมนุษย์ที่มีขนาดเล็กกว่าเดิมมาก

(5) มนุษย์เข้าแทรกแซงและรบกวนโลกของสิ่งมีชีวิตอื่น ๆ มากเกินไป กระทั่งสถานการณ์กำลังเลวร้ายลงเรื่อย ๆ ในปัจจุบัน

(6) ประเด็นต่าง ๆ ข้างต้นล้วนชี้ให้เห็นว่ามีความจำเป็นอย่างยิ่งที่มนุษย์จะต้องเปลี่ยนแปลงวิถีปฏิบัติหลัก ๆ ที่ได้กระทำต่อโลกทั้งหมดอย่างต่อเนื่องสืบมาจนกระทั่งปัจจุบันเสียใหม่ ความเปลี่ยนแปลงดังกล่าว จะต้องเป็นการเปลี่ยนแปลงที่ยั่งยืนไปถึงระดับพื้นฐานของโครงสร้างทั้งทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม เทคโนโลยี และอุตสาหกรรม

(7) ความเปลี่ยนแปลงทางอุตสาหกรรมในประเทศร่ำรวยควรจะเน้นไปที่การเพิ่มความตระหนักชื่นชมและมองเห็นคุณค่าของคุณภาพชีวิต มากกว่าเน้นไปที่มาตรฐานการดำรงชีวิต โดยเฉพาะความนิยมในเชิงวัตถุ ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาระบบนิเวศวิทยาอย่างยั่งยืนในระดับโลก

(8) ผู้ที่เห็นพ้องกับประเด็นดังกล่าวข้างต้น ย่อมมีพันธะหน้าที่ ในอันที่จะพยายามก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่จำเป็นดังกล่าวด้วยหนทางสันติวิธีไม่ว่าจะโดยตรงหรือโดยอ้อม

หลักการพื้นฐานของขบวนการนิเวศวิทยาเชิงลึกดังกล่าวไม่ควรจะเป็นเพียงแค่แถลงการณ์ความคิด ความเชื่อแบบหนึ่งเท่านั้น แต่จะถือเป็นจุดเริ่มต้นที่จะช่วยให้ความคิดเรามีเป้าหมายที่ชัดเจนยิ่งขึ้น... ผู้แก้ปัญหาเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมจำเป็นต้องนำประเด็นทั้ง 8 นี้เข้าร่วมเป็นข้อพิจารณาด้วย การแก้ปัญหาจึงจะมีความสมบูรณ์

อภิปรายผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 มนุษย์ก็ดิ้นรนแก้ปัญหาามาตั้งแต่เริ่มต้นที่เกิดมีปัญหา แนวทางแก้ปัญหาที่มีการกำหนดขึ้นและทำตามบ้าง ไม่ทำตามบ้างเรื่อยมาเช่นกัน มีปัญหาใหม่ ๆ แทรกขึ้นมาและมีแนวทางแก้ปัญหาใหม่แทรกขึ้นมาเรื่อย ๆ จนถึงปัจจุบันก็ยังเป็นเช่นนี้เรื่อยมา สอดคล้องกับพระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต) ได้เสนอหลักพุทธจริยศาสตร์ เช่นหลักศีล 5 หลักกุศลกรรมบถ 10

หลักมรรคมืองค์ 8 และหลักอริยสัจจ 4 มาเสริมแนวทางแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อม (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2551)

วัตถุประสงค์ที่ 2 การแก้ปัญหาได้ผลดียิ่งขึ้น ซึ่งก็ขึ้นอยู่กับการนำไปปฏิบัติอย่างจริงจังด้วย ซึ่งก็เริ่มจากการประชาสัมพันธ์ทำความเข้าใจกับผู้เกี่ยวข้องอย่างชัดเจน จนพร้อมที่จะนำไปสู่การปฏิบัติ และปฏิบัติควบกันไปอย่างเข้มแข็ง จะได้ผลดีกว่าที่เป็นอยู่อย่างแน่นอน สิ่งที่เป็นสาเหตุที่บั่นทอนการปฏิบัติอย่างเด่นชัดประการหนึ่งก็คือ การทุจริตต่อหน้าที่ของบุคลากรที่เกี่ยวข้อง เป็นการทำผิดศีล 5 ข้อที่ 2 อทินนาทาน ผิดมรรคมืองค์ 8 ข้อ 1 สัมมาทิฐิ และข้อ 5 สัมมาอาชีวะ ซึ่งทำให้มีผลเสียอย่างมากต่อการแก้ปัญหา เช่นการทุจริตในเรื่องงบประมาณดำเนินการ เป็นต้น สอดคล้องกับแม่ชีราตรี สมพินิจ ที่เสนอว่า ความพอดีในการบริโภคธรรมชาติจะมีขึ้นได้ก็ต่อเมื่อมนุษย์มีศีลในการดำเนินชีวิต มีมัตตัญญูและสันโดษ เพื่อการรักษาสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติและมัตตัญญูและเมตตา เพื่อพัฒนาวิถีชีวิตให้สอดคล้องกับธรรมชาติ (แม่ชีราตรี สมพินิจ, 2558)

วัตถุประสงค์ที่ 3 ชี้ให้เห็นแนวทางการนำทัศนะทางปรัชญามากว่าในที่นี่ ก็เพื่อจะวิเคราะห์ให้เห็นว่า จะมีทัศนะใดเป็นประโยชน์ในการแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อมบ้าง ผู้วิจัยเห็นว่า มีประโยชน์ทุกทัศนะที่ได้นำมากล่าวถึง เช่นทัศนะประโยชน์นิยม ถือว่าประโยชน์เป็นความดีและเป็นสิ่งสำคัญ ทัศนะธรรมชาตินิยม เน้นธรรมชาติเป็นใหญ่ สอดคล้องกับงานของเดวิด โรเซนเบิร์กที่เสนอว่า ส่วนทฤษฎีระบบนิเวศวิทยาว่ามนุษย์ที่ต้องอยู่ร่วมกับสิ่งอื่น ๆ มนุษย์เป็นผู้ได้ประโยชน์ และได้รับปัญหาจากสิ่งต่าง ๆ ที่อยู่รอบตัว ปัญหาที่เกิดขึ้นอาจเกิดขึ้นได้จากสิ่งเดียวหรือปัจจัยเดียว หรือเกิดจากหลายสิ่งหลายปัจจัย แต่ทฤษฎีระบบนิเวศวิทยาเน้นไปที่ปัญหาที่เกิดจากหลายสิ่งหลายปัจจัย การแก้ปัญหาก็ต้องมองไปที่ปัจจัยที่เป็นสาเหตุจึงจะสามารถแก้ไขปัญหาคือต้องแก้ที่สาเหตุ เช่นปัญหาจากสภาวะอากาศ มุ่งประเด็นไปที่ปัญหาสภาวะโลกร้อน ต้องสืบดูให้รู้แน่ชัดว่าเกิดจากสาเหตุใดบ้าง ปัจจัยใดบ้าง ก็ต้องมุ่งไปแก้ไขที่สาเหตุนั้น ปัจจัยนั้น ถ้าสืบดูรู้ว่าสาเหตุมาจากปรากฏการณ์เรือนกระจก ก็ต้องตามแก้ไขที่สาเหตุ อาจต่อเนื่องมาจากการตัดไม้ทำลายป่ามากเกินไป ต้องมีการแก้ไขควบคุมการตัด อาจเป็นผลต่อเนื่องมาจากการกลั่นน้ำมันเพลิงและการใช้น้ำมันเพลิงจำนวนมาก ก็อาจจำกัดควบคุมให้กลั่นน้ำมันเชื้อเพลิงน้อยลงและให้ใช้น้อยลง ก็จะทำให้ปัญหาสภาวะโลกร้อนเบาบางบรรเทาไป และอาจหายไปได้ เป็นต้น (เดวิด โรเซนเบิร์ก, 2548)

องค์ความรู้ใหม่จากงานวิจัย

จากการศึกษาเรื่องนี้ ผู้วิจัยสามารถสรุปเป็นความรู้ใหม่ในแบบ (Model) ดังต่อไปนี้
 Model = GSE + BE + PV

GSE หมายถึง แนวทางแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อมที่มีอยู่เดิม (Guideline to Solve the Problems of Environment)

BE หมายถึง พุทธจริยศาสตร์ (Buddhist Ethics)

PV หมายถึง ทัศนะทางปรัชญา (Philosophical Views)

ความรู้ใหม่ที่ได้อคือ แนวทางแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อมที่มีอยู่เดิม นำไปใช้จริงจังเสริมด้วยพุทธจริยศาสตร์ ได้ หลักศีล 5 หลักกุศลกรรมบถ 10 หลักมรรคมืองค์ 8 หลักอริยสัจจ 4 และเสริมด้วยทัศนะทางปรัชญา เช่น ประโยชน์นิยมเน้นที่การดำเนินการเฉพาะที่เป็นประโยชน์ต่อคนหมู่มาก ธรรม

ชาตินิยมเน้นไปที่การแนะนำให้คนเห็นว่าการรักษาและแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อมเป็นความดีที่คนจำเป็นต้องทำ จิตนิยมเน้นไปที่การโน้มน้าวให้ทุกคนมีจิตสำนึกรักสิ่งแวดล้อม ทฤษฎีระบบนิเวศวิทยาเน้นให้ทุกคนตระหนักเสมอว่านิเวศวิทยาเป็นศูนย์กลางแล้วจะทำให้คนและสิ่งแวดล้อมรอดไปด้วยกัน ถ้าเน้นมนุษย์เป็นศูนย์กลางจะทำให้สิ่งแวดล้อมเสียหายทั้งหมด แล้วคนก็จะไม่รอด รวมทั้งให้คำนึงถึงประเด็นหลัก 8 ข้อของนิเวศวิทยาเชิงลึก และทฤษฎีมานุษยวิทยาเน้นที่การปฏิเสธการนำสัตว์มาทดลองแทนคน โดยให้เข้าใจว่าคนและสัตว์เป็นคนละชนิดกัน นำมาใช้แทนกันไม่ได้ ซึ่งจะเป็นแนวทางแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อมที่ได้ผลดีมาก

บทสรุป

แนวทางแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อม มีแนวทางดำเนินการอย่างหลากหลาย ล้วนเป็นแนวทางวิธีการที่ดี ใช้ได้ตามสถานการณ์ทั่วไปและสถานการณ์เฉพาะ จำเป็นที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องดำเนินการอย่างจริงจัง ตลอดทั้งคนทุกคน พลเมืองของโลกทุกคนต้องเอาใจใส่ในการดำเนินการตามแนวทาง ตามวิธีการอย่างจริงจัง เพื่อสิ่งแวดล้อมคงอยู่ ต้องเข้าใจอย่างถูกต้องว่า ถ้าสิ่งแวดล้อมคงอยู่ พืช สัตว์ แม่น้ำ ภูเขา อากาศ ยังคงอยู่ คนทั้งหลายก็จะคงอยู่ได้ ถ้าสิ่งแวดล้อมพัง คนก็จะพัง อยู่ไม่ได้เช่นกัน จึงจำเป็นที่คนทั้งหลายต้องหันมาใส่ใจแก้ไขปัญหามลพิษ รักษาสิ่งแวดล้อมกันอย่างจริงจังจริงจัง ให้นึกถึงคำว่า “เด็ดดอกไม้สะเทือนถึงดวงดาว” ซึ่งสื่อว่าทุกอย่างทุกชีวิตสำคัญเท่ากันทั้งหมด ต้องคงอยู่ไปด้วยกัน

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

จากการวิจัยเรื่องนี้ผู้วิจัยเห็นว่า ควรมีการรณรงค์ให้มีการนำหลักพุทธจริยศาสตร์และทัศนะทางปรัชญา มาใช้เสริมในการแก้ปัญหาเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม รวมทั้งแก้ปัญหาอื่น อาจเริ่มในระดับกระทรวง เช่นกระทรวงศึกษาธิการ รวมถึงมหาวิทยาลัย วิทยาลัย โรงเรียนต่าง ๆ ร่วมมือกันปรับหลักสูตรให้มีเรื่องเหล่านี้ในหลักสูตร

2. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

- 1) กรมหรือหน่วยงานพัฒนาสังคมต้องนำงานวิจัยนี้ไปพัฒนาปรับใช้ให้เป็นรูปธรรมให้จับต้องได้
- 2) กระทรวงศึกษาธิการต้องเป็นหัวหน้าวางนโยบายให้หน่วยงานภายใต้ นำเรื่องนี้ไปดำเนินการ
- 3) มหาวิทยาลัย วิทยาลัย โรงเรียนต่าง ๆ ต้องนำงานวิจัยนี้ไปศึกษาแล้วนำไปสู่การปฏิบัติโดยเร็ว

เอกสารอ้างอิง

คณะกรรมการวิชาสิ่งแวดล้อม เทคโนโลยีและชีวิต ศูนย์วิชาบูรณาการ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. (2553). *สิ่งแวดล้อม เทคโนโลยีและชีวิต*. พิมพ์ครั้งที่ 10.

- กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- เดวิด โรเซนเบิร์ก. (2548). *สนทนากับอาร์เนอ เนลส์ เจ็บหรือที่จะคิด?*. แปลโดย อรวรรณ คูหเจริญ
นาวายุทธ แปล. กรุงเทพฯ : โครงการจัดพิมพ์คบไฟ.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต). (2551). *พจนานุกรม ฉบับประมวลธรรม*. พิมพ์ครั้งที่ 16.
กรุงเทพฯ : บริษัท เอส. อาร์.พรินติ้ง แมส โปรดักส์ จำกัด.
- แม่ชีราตรี สมพินิจ. (2558). การแก้ไขปัญหามภาวะโลกร้อนด้วยหลักพุทธปรัชญาเถรวาท. *วารสาร
ธรรมศาสตร์*, 34(1), หน้า 123-144.
- ยุพดี เสตพรรณ. (2549). *ชีวิตกับสิ่งแวดล้อม(Human Being and Environment)*. พิมพ์ครั้งที่ 6.
กรุงเทพฯ : พิธีษฐการพิมพ์.